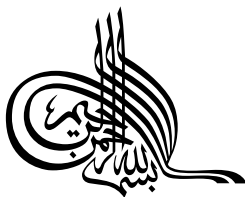

کورتيا

جهق و تايين باوهريي

* كتيب: كورتيا چەق و تايين باوەريي

* نقيسەر: تەحسین ئيبراهيم دۆسكى

* كۆمپيوتەر: تەحسین ئيبراهيم دۆسكى

* بەرگ: بەيار جەميل

* چاپا ئىككى ۲۰۱۲ ، چاپخانىا ھاوار دھۆك

* ھژمارا سپارتنى ل پەرتۆكخانىا بەدرخانيان (۲۱۳۴)

(۲)

ژ وەشانين پەرتووخانەيا نوورسى - دھۆك

كورتيا

چەق و تاييىن باوەرييى

نقيسنا

ئەبولقاسم عومەرى كەرخى

(ل سالا ٦٩٩ مشەختى مريە)

وەرگيرانا

تەحسین ئىبراھیم دۆسكى

پيشگوتن

حمد وسوپاسى بۆ خودايى ھەمى عالەمى بن، وصەلات وسەلام ل سەر سەرورئ پيغەمبەران موخەممەدى بن، ئەوئ خودئ ھنارتى دا بۆ مرؤقان ھەمميان بېتە دەليل وړېبەر، و ل سەر بنەمال وھەقال ودويکەفتيپن وى..

ژ تشتين فەرە ل سەر خودان باوهران کوئەو ھژمارا چەق وتايپن باوهریيى بزانن، دا ھەر ئیک ژ وان بزانن کانئى ھەتا چ راددە باوریا وى یا تمام ودورستە، وھەر ژ بەر څئ چەندئ د کەښن دا زاناپن ئيسلامى گرنګى دايە څئ مەسلە وکتیب ل سەر دانايە، وئیک ژ ناقدارترین کتیبين ل دۆر څى بابەتى ھاتينە نفيسين کتیباً (شعب الايمان)ه، ئەوا زاناپن مەزن ئيمام ئەبوو بەکر ئەحمەدئ کورئ حوسەينى بەيھەقى (ئەوئ ل سالا ۴۵۸ مشەختى مری) دانای، کو تیدا ل دويڤ وان ھەيسين پيرۆز چووى يين پيغەمبەرى سلاڤ لى بن- تیدا بەحسئ چەق وتايپن باوهریيى کرى، و ژ بەر گرنګيا څئ کتیبى گەلەک زاناپن پشى وى خەم ژ کتیباً وى خوارییە، وئیک ژ وان زاناپان ئەبولقاسم عومەرئ کەرخى بوو ئەوئ ل سالا (۶۹۹) مشەختى مری، دەمى ھاتى وئەڤ کتیبە کورتکرى، و ب تنئ چەق وتايپن باوهریيى ئیک ئیکە ھژمارين، وھەر ئیکى چەند دەلیلەکين کورت ل سەر ئينانين، بۆ ھندئ دا ھەر کەسەک ب وان ئاگەھدار بت، وبەرگەريانى بکەت کول نک خۆ پەيدا بکەت..

و ژ بہر مفایئ قئ کتیبئ یئ مہزن، د گہل کورتییا وئ مہ قیا ئم ژئ
 ژ لایئ خو قہ وئ وەرگپرینہ سہر زمانئ کوردی، دا مفا ژئ بیتہ دیتن، ہیثییا
 مہ ژ خودئ ئہوہ قئ کاری بۆ مہ ب خیر بنقیست، وبکہ تہ د تہرازییا کارین
 مہ دا ل ئاخہرتئ، و خودئ خیرا شان ہہردو زانایان ژئ مہزن بکہت، و خودئ
 رەحمئ ب ہہر ئیکی بہت یئ د پشت مہ را دوایا خیرئ بۆ مہ بکہت.
 و ل بہراہی ودویماہیئ ہمد بۆ خودئ بن.

تہحسین دۆسکی
 دھۆک ل ۱۴۳۳/۲/۶ مشہختی

باوهری چەند چەقە؟

د حەدیسەکا دورست دا یا بوخاری و موسلم ژ ئەبوو هورەیرە ی قەدگوهیزن، هاتییه کو باوهریی شیست وتشتەک، یان حەفتی وتشتەک چەق هەنە، پیغمبەر سلاڤ لی بن دبیژت:

﴿الإِيمَانُ بَضْعٌ وَسِتُّونَ - أَوْ بَضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً - أَعْلَاهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ﴾.

یەعنی: باوهری شیست وتشتەک یان حەفتی وتشتەک چەقن، چەقی ژ هەمیان بلندتر گوتنا (لا إله إلا الله)، وچەقی نزمتر لادانا نەخوشتییه ژ پیک، وشەرم چەقەکە ژ باوهریی.

قیجا ئەف هەر حەفتی وتشتەک چەقە چە؟

بەرسف د ڤان بەرپەرین بیت دا دی ئاشکەرا بت.

چھقئ ئیکئ

باوهرییا ب خودئ

ودهلیل ل سهر قئ چھندئ گوتنا خودییه: ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللّٰهِ﴾ وخودان باوهر، ههمی باوهرییئ ب خودئ دئینن. ههر وهسا گوتنا خودئ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللّٰهِ﴾ گهلی ئهویتن باوهری ئینای بهردهوام بن ل سهر باوهرییا ب خودئ.

وبوخاری وموسلم ژ ئهبوو هوهریدی فهدگوهریزن، دبیزت: پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوت: ﴿أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَقَدْ عَصَمَ مِنْهُ نَفْسَهُ وَمَالَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ وَحَسَابُهُ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى﴾ یهعنئ: خودئ فهران ل من کرییه کو ئهز شهرئ خهلی بکهم هتا ئهو بیژن: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وههچیئی بیژت: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، ئهوی نهفسا خو ومالی خو ژ من پاراست، ب حهقئ وئ نهبت، وحسیبا وی ل سهر خودییه.

وموسلم ژ عوثنانی فهدگوهریزت، دبیزت: پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوت: ﴿مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ﴾ یهعنئ: ههچیئی بمرت وئهو بزانت کو خودایهکی ب تنئ ههیه دئ چته بهحشتئ.

و ژ قئ چھندئ، ههر وهسا ژ وئ ههدیسا مه ل سهری ئینای دئیته زانین کو باوهری ئینانا ب پهیقا (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) ئانکو: ئهللاه ب تنئ خودایئ حهقه، و ژ وی پیغهتر چو خودایئ راست ودورست نینن، بلندترین چھقئ باوهرییه..

چه قلی دوی و سیل و چارل

باوهرییا ب ملیاکهت و کیتاب و پیغهمبه ران

وده لیلی قی چهندنی ثایه تا بوهریه: ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ﴾ و خودان باوهر، هه می باوهرییا ب خودی و ملیاکهت و کیتاب و پیغهمبه رین وی دینن.

وگوتنا خودی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنزَلَ مِنْ قَبْلُ﴾ گه لی ئهوین باوهری ئینای، بهرده وام بن ل سهر باوریا خو ب خودی و پیغهمبه ری وی، ووی کیتابا وی بو پیغهمبه ری خو ئینایه خواری، وئو کیتابا به ری ژی وی ئینایه خواری.

و هه دیسا عومهری کوری خه ططابی ئهوا بوخاری و موسلم ژنی قه دگوهیزن، و تیدا هاتییه کو جبریلی -سلاف لی بن- پساربا باوهرییا ژ پیغهمبه ری -سلاف لی بن- کر، ئینا وی گوت: ﴿أَنْ تَوَّعَدَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ﴾ کو تو باوهرییا ب خودی و ملیاکهت و کیتاب و پیغهمبه رین وی بین.

چه قلی پینج

باوهرییا ب قه ده را خودی

نانکو مرژی باوهری هه بت کو ههر تشته کی چی دبت یی خوش بت یان یی نه خوش بت، ب ته قدیرا خودیه، و چو تشته بی وی چی نابت، ئه و ب ههر

تشه کی یی ناگه هداره. ودهلیل ل سهر قی چهندي گوتنا خودییه: ﴿ قل كل من عند الله ﴾ یه عنی: تو بیژه ههر تشته کی ب سهری ههوه بیت نهو ژ نک خودییه.

وحه دیسا بوخاری وموسلمی نهوا نهبوو هوریره قه دگوهیزت، دبیزت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: ﴿ احتج آدم وموسى، فَقَالَ مُوسَى: يَا آدَم، أَنْتَ أَبُونَا، خَيْبَتْنَا وَأَخْرَجْتَنَا مِنَ الْجَنَّةِ. فَقَالَ لَهُ آدَم: يَا مُوسَى، اصْطَفَاكَ اللَّهُ بِكَلَامِهِ، وَخَطَ لَكَ التَّوْرَةَ بِيَدِهِ، أَتُلَوْنِي عَلَى أَمْرِ قَدَرَهُ اللَّهُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَنِي بِأَرْبَعِينَ سَنَةً؟ قَالَ: فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى ﴾ یه عنی: ئاده می وموسای دان وستاندن دکر، موسای گوت: نهی ئاده م، تو بابی مهیی، ته نه م شهر مزارکری، و ژ بهه شتی ئینا نه دهر، ئینا ئاده می گوته وی: نهی موسا، خودی ب گوتنا خو تو هلبژارتی، و ب دهستی خو ته ورت بو ته نفیسی، نهی تو سهر تشه کی لومه ی من دکهی خودی نهو ل سهر من نفیسیبوو بهری کو نهو من بتافرینت ب چل سالان؟ هنگی ئاده م شیا موسای.

چه قل شه ش

باوه رییبا ب رۆژا قیامه تی

وباوه رییبا ب رۆژا قیامه تی، یان رۆژا دویماهییی نهوه مروقی باوه ری ههبت کو نه قی دنیا یا نه م تیدا دژین دویماهییه ک بو هیه، ورۆژه ک دی ئیت نهو نامینت، ورۆژه ک دی د دویث دا دی ئیت مری هه می تیدا دی رابنه قه، وحسیب دی د گهل ئیته کرن.. ودهلیل ل سهر قی چهندي گوتنا خودییه: ﴿ قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ ﴾ یه عنی: هوبن شه ری وان بکه ن یین باوه رییبی ب خودی ورۆژا دویماهییی نائین.

وبوخاری وموسلم ژ نهبوو هورهیره ی شه دگوهتیزن، دبیتژ: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: ﴿وَلْتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ نَشَرَ الرَّجُلَانِ ثَوْبَهُمَا بَيْنَهُمَا فَلَا يَتَبَايَعَانِهِ، وَلَا يَطْوِيَانِهِ، وَلْتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ انْصَرَفَ الرَّجُلُ بَلْبَنٍ لِقَحْتِهِ فَلَا يَطْعُمُهُ، وَلْتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَهُوَ يَلِيطُ حَوْضَهُ فَلَا يَسْقِي فِيهِ، وَلْتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ رَفَعَ أَحَدُكُمْ أُكْلَتَهُ إِلَى فِيهِ فَلَا يَطْعُمُهُ﴾ یه عنی: سویند بت قیامت دئ رابت ودو زهلامان کراسی خو (پاته یی خو) یی شه کری وئو نه دگههن وی بکرن وبفروشن، ونه دگههن وی بیچن، وسویند بت قیامت دئ رابت وزهلامی شیرئ حیشترا خو یی دوتی وبری وناگههت شهخوت، وقیامت دئ رابت وزهلامی برکا خو یا ناماده کری وناگههت ئاقدانی ژئ بکهت، وقیامت دئ رابت وئیک ژ ههوه پارییی خو یی برییه بهر دهقی خو وناگههت بخوت.

ومعهنا قی حه دیسی ئهوه رۆژا قیامهتی ب خافلهتی و ب لهز شه دئیت، بیی مروقی بهرههقییا خو بو کرت.

چه قی حهفتی

باوهرییا ب رابوونا پشتی مرنی

ژ بهر گوتنا خودی: ﴿زَعِمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يَبْعَثُوا قُلَّ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثَنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي أَسْفَلِ الْأَرْضِ﴾ ئهوین باوری نهئینای ژ دروه دبیتژن کو ئهو پشتی مرنی نائینه پا کرن، تو -ئه ی موحه ممه د- بیژه: بهلی، سویند ب خودایی من، هوین دئ ئینه پا کرن. وگوتنا خودی: ﴿قُلْ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ﴾ تو -ئه ی موحه ممه د- بیژه: خودی ههوه زیندی دکهت، پاشی ههوه دمربنت، پاشی ئهوه ههوه بو رۆژا قیامهتی یا گومان تیدا نه کوم دکهت.

وحیدسا جبریلی، یا بوخاری وموسلم ژ عومہری قہدگوہیزن، وتیدا هاتیہ:
 ﴿أَنْ تَوَكَّنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتِبَ وَرُسُلُهُ وَبِالْبَعْثِ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ وَالْقَدَرِ كُلِّهِ﴾
 باوہری ئہوہ تو باوہرییی ب خودی وملیاکت وکیتاب وپیغہمبہرین وی بینی،
 و ب رابوونا پشی مرنی، و ب قہدہری ہہمییی.

چہقائی ہہشتی

باوہریا ب کومبوونا مروقان بو حہشری

پشتی رابوونا وان ژ مرنی

پشتی خودایی مہزن ل روژا دویمایی ہہمی مروقان ژ مرنی رادکہتہ قہ،
 ئہو وان ل جہہکی کوم دکہت دا کو حسییی د گہل وان بکەت، وئہقی کومکرنی
 ب عہرہبی دبیزنی: (حہشر). و باوہری ئینانا ب حہشری ژی چہقہکە ژ چہقین
 باوہریا موسلمان، و گہلەک دەلیل ل سەر قی چەندئ ہہنہ، ژ وان:

گوتنا خودی: ﴿أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ
 الْعَالَمِينَ﴾ یہعنی: ئہری ما ئہو ہزر ناکہن کو ئہو ل روژہکا مہزن دی ژ مرنی
 ئینہ راکرن، روژا مروث بو خودایی ہہمی چیکرییان رادبہنہ قہ؟

ہەر وەسا حەدیسە عەبدەللەہی کورئ عومہری -خودئ ژئ رازی بت- ئہوا
 تیدا هاتی: ﴿يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ حَتَّىٰ يَغِيبَ أَحَدُهُمْ فِي رَشْحِهِ إِلَىٰ أَنْصَافِ
 أُذُنَيْهِ﴾ مروث بو خودایی عالہمی دئینہ راکرن، حەتا ئیک ژ وان حەتا نیقا
 گوہین خو دمینتہ د ناٹ خوہی را.

چه قلی نه هیا

باوهرییا ب بهحهشت و جههنهم

کو بهحهشت ل رۆژا دویماییی دئی بته جهی خودان باوهرین چاک، وجههنهم دئی بته جهی کافر و بی باوهران، ژ بهر گۆتنا خودی: ﴿بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ. وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ (البقرة: ۸۱-۸۲) یه عنی: ههر که سه کی خرابیه کی بکهت، وگونه ها وی دۆری لئ بگرت، ئەو خودانین ناگرینه ههر و ههر دئی تیدا مینن، وئوین باوهری ئینای وچاکی کرین ئەو خودانین بهحهشتینه ههر و ههر دئی تیدا مینن.

و ژ بهر هه ديسا کوپئ عومهری ئەوا بوخاری و موسلم ژئ فه دگوهیتن، کو تیدا هاتییه: ﴿إِنْ أَحَدُكُمْ إِذَا مَاتَ عَرَضَ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ، إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ، يُقَالُ: هَذَا مَقْعَدُكَ حَتَّىٰ يَبْعَثَكَ اللَّهُ تَعَالَىٰ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ یه عنی: ئیک ژ هه وه ئەگەر مر جهی وی سپیده و ئیقاری بو وی دئیته نیشادان، ئەگەر ئەو بهحهشتی بت جهی وی د ناڤ بههشتیان دا دئی نیشا دهن، ژ خو ئەگەر ئەو ژ جههنه مییان بت، جهی وی د ناڤ جههنه مییان دا دئی نیشا دهن، دئی بیژنی: ئەقه جهی تهیه هه تا رۆژا قیامهتی خودی ته دبهتی.

چھقلا دههلا

قیانا خودلا

خودایی مهزن د نایه کی دا دبیزت: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾ (البقرة: ۱۶۵) یه عنی: د ناف مرؤفان دا هندهک هه نه ژ بلی خودی هندهک هه پشکان بو وی د پرستی دا ددان، وهسا همز ژ دکن، کا چاوا همز ژ خودی دکن، وئوین باوهری ئینای پتر همز ژ خودی دکن.

و ژ بهر هه دیسا نه سئی کورئ مالکی، ئهوا بوخاری و موسلم ژئ فهدگوهین، وتیدا هاتییه: ﴿ثَلَاثٌ مِّنْ كُنْ فِيهِ وَجَدَ مِنْ حِلَاوَةِ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ أَنْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ تَوْقَدَ لَهُ نَارٌ فَيَقْذَفَ فِيهَا﴾ سئی تشت هه نه هه چیی ئهوا ل نک وی هه بن ئهوا دئی پی تام که ته شرینییا باوهری: کو خودی و پیغه مبهری وی ل نک وی ژ هه تشته کی دی خوشتر بن، و کو ئهوا همز ژ که سه کی بکهت نه ژ بهر تشته کی ب تنی ژ بهر خودی نهبت، و کو ئهوا پی خوش نهبت ل کورئ بزفرت کانی چاوا وی پی خوش نینه ئاگرهک بو وی بیته هلکرن وئو بیته هاقتین د ناف دا.

مه عنا: قیانا خودی، ویا پیغه مبهری وی ژئ، پتر ژ هه تشته کی دی، چه که ژ چه قین باوریی.

چه قلی یازدی

ترسا ژ خودی

خودایی مهزن دبیرت: ﴿فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ (آل عمران: ۱۷۵) یه‌عنی: هوبن ژ وان نه‌ترسن و ژ من بترسن نه‌گهر هوبن دخودان باوهرن. وئه‌ف ئایه‌ته هندی دگه‌هینت کو‌ئو که‌سی ژ خودی نه‌ترست، باوهرییا وی یا دورست نینه.

وی‌یغه‌مبهر -سلاف لی بن- د گۆته‌کا خو دا دبیرت: ﴿لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمَ لَضَحَكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكِيتُمْ كَثِيرًا﴾ نه‌گهر هوبن وی بزنان یا ئه‌ز دزانم، هوبن کیم دا که‌نه که‌نی وگه‌له‌ک دا که‌نه گری.

چه قلی دوازدی

هیقییا ژ خودی

خودایی مهزن دبیرت: ﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ (الزمر: ۶۵) یه‌عنی: تو -ئهی موحه‌ممهد- بی‌ژه وان به‌نییتن من یتن زی‌ده ب ناف گونه‌هی قه چو‌وبن، هوبن ژ رحما خودی بی هیقی نه‌بن، هندی خودییه گونه‌هان هه‌مییا ژئ دبه‌ت، هندی خودییه گه‌له‌ک یی گونه‌ه ژبیر و‌دلو‌فانه.

وبوخاری وموسلم ژ نهبوو هورهیره ی شه دگوهیزن، دبیرت: پیغه مبهری - سلاف لی بن- گوټ: ﴿لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْعُقُوبَةِ مَا طَمَعَ بِجَنَّتِهِ أَحَدٌ، وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الرَّحْمَةِ مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ أَحَدٌ﴾ یه عنی: نه گهر خودان باوهر بزانت چهند عقوبه ل نک خوئی هه یه که سی هیقییا به حهشتی نه دکر، ونه گهر کافر بزانت ره حما خودی چهنده کهس ژ به حهشتی بی هیقی نه دبوو.

چه قلی سیزدلی

مروټ خو بهیلنه ب هیقییا خودلی شه

خودایی مهزن دبیرت: ﴿وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ (التغابن: ۱۳) یه عنی: خودان باوهر بلا خو بهیلنه ب هیقییا خودی شه. و د نایه ته کا دی دا دبیرت: ﴿وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ (المائدة: ۲۳) یه عنی: هوین خو ب هیلنه ب هیقییا خودی شه نه گهر هوین خودان باوهر بن.

و د حه دیسا بوخاری وموسلمی دا نهوا عهبدللاهی کورئ عه بیاس شه دگوهاستی هاتییه ده می پیغه مبهری سلاف لی بن به حسئ حه فتی هزار که سان کری کو دچنه به حهشتی بی حسیب، هنده کان پسار کر: نهو کینه؟ پیغه مبهری - سلاف لی بن- گوټ: ﴿.. وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ ونهو نهون یی خو دهیلنه ب هیقییا خودی شه.

چه قلی چاردلی قیانا پیغهمبه ری - سلاف لی بن-

ژ بهر همدیسا نه نه سی نهوا بوخاری وموسلم ژئی قه دگوهیژن، وتیدا هاتییه:
﴿لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسُ أَجْمَعِينَ﴾ یه عنی:
ئیک ژ هه وه باوهرییی نائینت هه تا نه ز ل نک وی خوشتقیتر بم ژ بابی وی
وکورئ وی ومروقان هه مییان.

بوخاری وموسلم ژ نه نه سی قه دگوهیژن، دبیزت: زه لامه کی گوته پیغهمبه ری
-سلاف لی بن-: قیامت که نگییه؟ وی گوتئ: ما ته چ بو ناماده کرییه؟ وی
گوت: من گه لهک پوژی وخیر بو ناماده نه کرینه، به لی نه ز هه ز ژ خودئ
وپتغهمبه ری وی دکهم، پیغهمبه ری -سلاف لی بن- گوتئ: تو دئ د گهل وان بی
یی تو هه ز ژئی دکهی.

چه قلی یازدلی مه زکرن پیغهمبه ری - سلاف لی بن-

مه زکرن وریژگرتنا پیغهمبه ری -سلاف لی بن- ویا سوننه تا وی پشتی وی،
ئیک ژ چه قین باوهرییه، خودئ مه دحین وان دکهت یین باوهرییی ب پیغهمبه ری
-سلاف لی بن- دینن، وقه درئ وی دگرن، وپشته قانییا وی دکهن، ودبیزت:
﴿فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ﴾.

ومہزنکرن دەرہجہیہکا بلندترہ ژ څیانی، چونکی دبت مروڅی ئیک بڅیت
 بهلی وی مہزن نہکەت، ومہزنکرن پښغەمبەری -سلاڅ لی بن- دڅیت
 ژ توخوبیتن شەری دەرہاز نہبت، کو بیتە تشتەکی نہ یی دورست.

چەقلا سازدلی

رژدییا مروڅلا ل سەر دینلی

حەتا بگەهتە وی دەرہجی ئەو حەز بکەت بیتە هافین د ناگری دا و ل کوفری
 نہزڅرت، ژ بەر حەدیسە ئەنەسی ئەوا بوخاری وموسلم قەدگوهین، وتیدا هاتییه:
 ﴿ثَلَاثٌ مِنْ كُنْ فِيهِ وَجَدَ بَيْنَ حَلَاوةِ الْإِيمَانِ، .. وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ أَنْ
 أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ تَوْقِدَ لَهُ نَارٌ فَيَقْذِفَ فِيهَا﴾ یەعنە: سێ تشت هەنە
 هەچییی ئەو ل نک وی هەبن ئەو دی پێ تام کەتە شەرنییا باوەری.. وئیک
 ژ وان: وی پێ خوش نہبت ل کوفری بزڅرت کانی چاوا وی پێ خوش نینە
 ئاگرەک بو وی بیتە هلکرن وئەو بیتە هافین د ناڅ دا.

چەقلا هەقدا

داخوازکرن زانینلی

وزانینا ژ هەمییی گرنگتر ئەوە یا خودی ب مروڅی ددەتە ناسین، ووی
 تشتی ژ نک وی هاتی، وئەو پښغەمبەری وی هەنارتی د گەل دین وشەری پێ
 هاتی.

وئەگەر ئەم بەری خۆ بەدەینە ئایەتین قورئانی وەدەیسین پیغەمبەری -سلاف
لی بن- دئی بینین ئەو دترینه ژ وان دەقین قەدر وەهای زانایان بەرچاڤ دکن،
وەکی بۆ نمونە:

﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾ (فاطر: ۲۸) یەعنی: هەما عەبدین خودی
یین زانا ژ وی دترسن.

و ﴿يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ﴾ (المجادلة:
۱۱) خودی وان بلند دکەت یین باوهری ئینای، وئەوین زانین بۆ هاتییه دان ئەو
دەرەجین وان هیشتا بلندتر لی دکەت.

چەقڵ هەژدال

بەڵاڤکرنا زانین

وکانی چاوا خواستنا زانینی چەقەکە ژ چەقین باوهرییی، وەسا بەلاڤکرنا
زانینی ژێ چەقەکی باوهرییییه، وەبوخاری و موسلم هەردو ژ پیغەمبەری -سلاف
لی بن- قەدگوهیزت، کو وی ل دەمی حەجا خاترخواستنی خوتبەیهک
ل (مینایی) خواندی گۆت: ﴿أَلَا لِيُبْلَغَنَّ الشَّاهِدُ مِنْكُمْ الْغَائِبَ، فَلَعَلَّ مَنْ يُلْغُهُ
يَكُونُ أَوْعَى لَهُ مِنْ بَعْضٍ مِنْ سَمْعِهِ﴾ بلا ئەوی ئاماده قی گۆتتا من بگەهینته
وی یی ئەئاماده، چونکی بەلکی کەسەکی ئاخفتن بگەهتی باشتەر تی بگەهت
ژ وی یی گوھ لی بووی.

و ژ مالکی کورپی دیناری دئیتە قەگواستن، دبیژت: ئەو کەسی داخوازا
زانینی بکەت دا کاری پێ بکەت، زانینا وی دئی شکاندن و (تەواضعی) ل نک

پهيدا كهت، وئوئى زانينى بۆ هندی نهخوازت كو كارى پى بكهت، ئهو دى دفن
بلندى وخومهنكرنى ل نك وى پهيدا كهت.

چھقلى نۆزدى

مهزىكرنا قورئانى

ومهنكرنا مروقى بۆ قورئانى ب هندی دبت مروث خو فير بكهته خواندنا
وى، ووى نيشا خهلكى بدهت، وكارى پى بكهت، وقهدر وبهاى مروثين
قورئانى ژى بزانت.

بوخارى ژ ئىمام عثمانى قهدهگوهيت، دبيت: پيغه مبهري -سلاف لى
بن- دبيت: ﴿خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ﴾ يهعنى: باشتري ههوه ئهوه يى
خو فيرى قورئانى بكهت، ووى نيشا خهلكى ژى بدهت.

وموسلم ژ ئىمامى عومهر قهدهگوهيت، كو پيغه مبهري -سلاف لى بن-
گوتهيه: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَرْفَعُ بِهَذَا الْكِتَابِ أَقْوَامًا وَيَضَعُ بِهِ الْآخَرِينَ﴾ يهعنى: هندی خوديه
هندهك كهسان ب قى قورئانى بلند دكهت، وهندهكيى دى پى نزم دكهت.

چھقلى بيستى

خوپاقرىكرن

ژ بهر هديسا ئهبوو مالكى ئمشعهرى ئهوا موسلم ژى قهدهگوهيت، دبيت:
پيغه مبهري -سلاف لى بن- گوتهيه: ﴿الطَّهَّورُ شَطْرَ الْإِيمَانِ﴾ پاقرى، يان
خوپاقرىكرن، نيشا باوهرييه.

وهمر چهنده د فقهی ئیسلامی دا ده می بهحسی خوپاقرکرنی دئیت، مهخسه د پی راکرنا بی نقیژی ویی دهسنقیژییه ب ریکا خوشویشن ودهسنقیژ گرتنی، بهلی خوپاقرکرن د رامانا خو دا بهرفرههتره، چونکی خو دویرکرن مرؤقی ژ همر پیساتیه کا حسی، یان مهعنه وی یا ههبت رهنگه کی خوپاقرکرنییه، وزانیین هه دیسی ب خیلاف چووینه د شهرحکرن گوتنا پیغه مبهری دا -سلاف لی بن- ده می دبیت: خوپاقرکرن نیقا باوهرییه، هندهک دبیت: مهخسه د باوهری ل قیژی نقیژه، ونقیژ بیی خوپاقرکرن نابت، یه عنی: همر وهکی خوشویشن ودهسنقیژگرتن نیقه کا نقیژییه.

وهندهک دبیت: خهسله تی باوهری دو پشکن: پشکهک دلی پاقر دکهن، وئه فقه گوتن وکربارن، وپشکهک لهشی پاقر دکهن، وئه فقه خوپاقرکرن ودهسنقیژگرتنه.. و ب قی چهندی (طوهور) دبه نیقا باوهری.. و خودی چیتر دزانت.

چه قلی بیست وئیکلی

کرنا پینج نقیژین فهرز

و د نایه ته کا قورئانی دا خودایی مهزن نا قی (باوهری) ل سه ر نقیژی دانایه ده می دبیت: ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ﴾ (البقرة: ۱۴۳) یه عنی: نه بوویه کو خودی وان نقیژین هه وه زه عی بکهت یین هه وه بهری وه رگپرا نا پروگه هی کرین. و موسلم ژ جابری فهدگو هیت، دبیت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: ﴿إِنَّ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشَّرْكِ وَالْكَفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ﴾ یه عنی: د نا قبه را زهلامی وکوفر وشرکی دا هیلانا نقیژییه.

وئیمامی بهیهقی دبیرت: د ناف عیبادهتی دا -ژبلی باوهریی ئهوا کوفری
 رادکته- کارهک نینه پیغه مبهری -سلاف لی بن- نافیی کوفری ل سهر هیلانا وی
 دانا بت نفیر تی نهبت.

چھق بیست و دوو

دانا زهکاتی

کو ئهو ژی ئیک ژ سونین سهرهکی یین ئیسلامییه، و ژ بهر نه دانا هندهک
 ئوبجاخین عهره ب بو زهکاتی، پشتی مرنا پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئه بوو
 بهکری حوکم ب کوفری ل سهر وان دا، وشهری وان کر.

خودایی مه زن دبیرت: ﴿وَمَا أَمْرُوا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا
 الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ﴾ (البینة: ۵) یه عنی: هه ما فهرمان ل وان هاتبوو کرن کو
 ئهو ب دلسوزی په رستنا خودی بکهمن، ورووی خو ژ شرکی وهرگیرن، و ب کرنا
 نفیری رابین، وزهکاتی بدهن.

و د قورئان وسونه تی دا گهف ب چوونا جهه نه می ل وان کهسان هاتییه کرن
 ئهوین زکاتا مالی خو نه دهن.

چھق بیست و سی

گرنا روژی

ژ بهر گوتنا خودی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى
 الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ (البقرة: ۱۸۳) یه عنی: گهلی ئهوین باوهری

ئینای، رۆژی ل سهر ههوه هاته فهرکرن وهکی کول سهر یێن بهری ههوه هاتییه
فهرکرن دا هوین ب تهقوا بکهفن.

وناشکهرايه کو رۆژی ژى وهکی نفیژى ئیک ژ پینج سوینین ئیسلامی یێن
سه رهکییه.

چهقل بیست و چار

ئعتکاف

وئعتکاف مانا ل مزگهفتیه ب ئیهتا عیادهتی، خودای مهزن د ئایهتهکا
قورئانی دا دبیرت: ﴿وَعَهْدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ
وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ﴾ (البقرة: ۱۲۵) یهعنی: مه وهی بو ئیبراهیم
وئیسماعیلی هنارت کو مالا من ژ ههر پیساتیهکا هه ی پاقر بکهن؛ وهک
پاراستن بو طه ووافکه رین ل دۆر کهعبی، وئوین لی دمین، ونقیژ لی دکهن.
و ژ سونهتا پیغه مبهری بوو -سلاف لی بن- ههر سال ل دهه رۆژین
دویمایی ژ هه یفا رهمه زانی وی ئعتکاف دکر، ههتا خودی ئهو بریه نک خو،
وهکی بوخاری وموسلم ژ عائیشایی قه دگوهین.

چهقل بیست و پینج

کرنا چهجل

وکرنا چهجی ئیک ژ ستوینین ئیسلامیه، وهکی د ئایهتا قورئانی دا هاتی:
﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا﴾ (آل عمران: ۹۷) یهعنی:

خودى ل سهر مرؤفان ههيه كوئو قهستا بهيتا وى بكن بؤ كرنا حهجي يى بشيت وى چهندي بكت.

چھقاي بيست و شھش

كرنا جيھاد

خودايي مھزن دييترت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ﴾ (الأنفال: ۶۵) ئه پيغهمبر، تو خودان باوهران هان بده بؤ كرنا شھري.

ويوڅاري وموسلم ژئبوو هورهيره قه دگوهيژن، دييترت: پسيار ژ پيغهمبري -سلاف لى بن- هاته كرن: چ كار ژ همميان باشره؟ وى گوت: باوهرىيا ب خودي، گوتن: پاشي چ؟ وى گوت: جيھادا د پكا خودي دا، گوتن: پاشي چ؟ گوت: كرنا حهجي ب رهنكه كي تمام.

چھقاي بيست و حهفت

ريباطا د پكا خودي دا

كو مرؤقهك خو تهرخان بكت بؤ كرنا جيھادي، وئو ب قى كاري قه بيته گريدان، خودايي مھزن دييترت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ﴾ (آل عمران: ۲۰۰) يهعنى: ئه ئهوين باوهرى ب خودي و پيغهمبري وى ئيناي صهبري بكيشن، و ل هه مبهري دورژمني خو ديتهن فرهه بن، و ل سهر

جیهادا د گهل نه یارین من ونه یارین خو د بهر دهوام بن، و د هه می حالین خو دا هوین ژ خودی بترسن.

ویښه مبهه - سلاف لی بن- د گوتنه کا خو دا یا بوخاری ژئ شه دگوهرت، دبیت: ﴿رَبِّاطُ یَوْمٍ فِی سَبِيلِ اللَّهِ عِزٌّ جَلَّ خَیْرٌ مِنَ الدُّنْیَا وَمَا فِیْهَا﴾ مانا روزه کی د ریکا خودی دا بهرانبه د ورژمنی، چیتره ژ دنیا یی وهر تشته کی تیدا هه ی. ورباط بو جیهادی وه کی نعت کافیه بو نقیژ، چونکی رهنه کی خو بهر هه قیبا بهر دهوام د هه دووان دا هه یه.

چه قلی بیست و هه شتی

خو راکرتن ونه ره قیبا ژ مهیدانا جیهادی

خودایی مه زن دبیت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفَا فَلَا تُولُوهُمْ الْاَدْبَارَ وَمَنْ يُولُوهُمْ يُؤْمِدْ دُبْرَهُ إِلَّا مَتَحَرِّفًا لِّقِتَالٍ أَوْ مَتَحِيزًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبَسَّ الْمَصِيرُ﴾ (الأنفال: ۱۵-۱۶) نه ی نهوین باوهری ئینای، نه گهر هوین د شه ری دا بهرانبه کافران راو هستان و نیزیکی وان بوون هوین پشته خو نه دهنه وان، و ژ وان نه ره قن، و موکم راو هستن، هن دی خودی یی د گهل هه وه وئو دئ هه وه ب سهر وان ئیخت. و هه چیی ژ هه وه ل ده می شه ری پشته خو بده ته وان، نهو تی نه بت یی بو حیل هه چپ بده ت، یان خو ب کو مه کا موسلمانین شه رکهر را بگه هینت ل چی جه ی نهو لی بن، نهو - یی پشت بده ت- هیژای غه زبا خودی بوو، وجه ی وی جه هنه مه، وئو چ نه خو ش جه ی لی زقرینییه.

چھو بیست و نهه دانا خومسی ژ غنیمه

خودایی مه زن دبیرت: ﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِن كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ﴾ (الأنفال: ۴۱)
یه عنی: وهوین بزائن کو نهو مالی هوین د جیهادا د ریکا خودی دا ب دهست
خو شه دئینن ژ پینج پشکین وی چار بو وان شه پرکهرانه یین ل شه ری
ئاماده بووین، وپینجیکا مایی دی بته پینج پشک: یا ئیکی بو خودی
وپینج مبهریه، د مفایین گشتی یین موسلمانان دا دئیته خه رج کرن، ویا دووی
بو مرؤقین پینج مبهری یین نیزیکه، کو بنه مالا هاشمی وموططه لبینه، نه شه بو
وان یا هاتییه دانان پیش زه کاتی شه کو بو وان نه دورسته، ویا سییی بو
ئیتیمانه، ویا چاری بو هه ژارانه، ویا پینجی بو وی رینگیه یی چو مال د
دهستی دا نه مای، نه گهر هه وه باوهری ب خودی هیه.

مه عنا: دانا پینج ئیکی (خومسی) ژ دستکه فیتیان بو ئیمامی ژ باوهریا
شه پرکهرانه.

چھو سیهه ئازاکرنا عهبدان د ریکا خودی دا

بوخاری وموسلم ژ پینج مبهری -سلاف لی بن- شه دگوهرین، دبیرت: ﴿مَنْ
أَعْتَقَ رَقَبَةً أَعْتَقَ اللَّهُ بِكُلِّ عَصْوٍ مِنْهَا عَصَوًا مِنْ أَعْصَائِهِ مِنَ النَّارِ﴾ یه عنی: هه چییی

گهردهنه کی ئازا بکهت، خودی پیش ههر ئەندامه کی وی فه ئەندامه کی وی کهسی دی ژ ناگری ئازا کهت.

چه قلی سیه وئیکی

دانا كفاره تان

و كفارهت عقوبه كه خودی ددانته سهر وی مروقی یی هندهك گونه هان دكهت، وچار پهنگین كفاره تان د كیتاب وسونه تی دا هاتینه: كفاره تا كوشتنی، و كفاره تا ظهاری، و كفاره تا سویندی، و كفاره تا شكاندنا رۆژیی ب چوونا نقینی، وئو كفاره تین نیزیکی وی چهندی ئەوین دبێژنی: فدیە.

چه قلی سیه ودوی

ب جهئینانا سۆز وپهیمانان

خودایی مهزن د دهسپیکا سوورته (المائدة) دا گازییه کی ئاراسته ی خودان باوهران دكهت، و دبێژتی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوفُوا بِالْعُقُودِ﴾ (المائدة: ۱) یه عنی: گهلی خودان باوهران وان پهیمائین هوین گری ددهن پیک بینن.

و د ئایه ته کا دی دا دبێژت: ﴿وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا﴾ (النحل: ۹۱) و د قی ئایه تا پیروژ دا د گهل فه رمانا ب جهئینانا پهیمانی خودایی مهزن مه ژ هندی دده ته پاش کو ئەم سویندین خو شکینین، و ل سۆز وپهیمانان لیقه بینن.

و د حسیسه کا دوست دا هاتییه کو ئیک ژ سالوخته تین مروؤقی منافق نه وه
نهو پهیمانا خو ب جه نائینت، وغه دری دکهت.

چه قل سیه و سیل شوکران نعمه تین خودی

وهنگی مروؤ سوپاییا خودی دکهت سهرا قهنجیتین وی، نه گهر هات ووی
قهنجیتین خودی ل بیرا خو ئینانه شه، و ئعتراف پی کر، و د نایه ته کی دا
خودایی مه زن فه رمانی ل مه دکهت کو ئهم وی ل بیرا خو بینین، وشوکران
نعمه تین وی بکهن، و کافرییی پی نه کهین، ده می دبیرت: ﴿فاذکرونی اذکرکم
واشکروالی وَلَا تَکْفُرُونَ﴾ (البقرة: ۱۵۲).

وپینغه مبهری -سلاف لی بن- ب گوئن وکریار بهری مه دایه هندی کو سهرا
همر نعمه ته کا خودی د گهل مه بکهت هم شوکران وی بکهین، وهکی پشتی خوارن
و قه خوارنی، یان رابوونا ژ خهوی.. وهتد.

چه قل سیه و چارلی پاراستنا نه زمانی ژ ههر نشته کل زیده ونه دوست

وهکی: دره وی، وغه بیه تی، وگوئتین فه حش، وئاخفتنا زیده وی مفا..
وهتد. و نایه تین قورئانی وحه دیستین پینغه مبهری -سلاف لی بن- دپرن ژ وان
دهقین فه رمانا ب گوئنا راستییی ل مه دکهن، ومه ژ دره وی وگوئتین بی خیر و

بی فایده ددنه پاش، د نایه ته کی دا خودایی مه زن دبیرت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ (التوبة: ۱۱۹) یه عنی: گه لی نهوین باوهری ئینای، تهوایا خودی بکن، و د گهل راستگو بیان بن.

ودبیرت: ﴿وَلَا تَقِفْ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ﴾ (الإسراء: ۳۶) یه عنی: ل دویف وی تشتی نه چه یی ته زانین پی نه بت.

وئه هندی دگه هینت کو دقیت مروث وی تشتی ب نه زمانئ خو دبیرت یی راست بت وئوی زانین پی هه بت.

و د حه دیسه کی دا یا ترمذی ژ موعاذی کورپی جه به لی شه دگو هیزت، هاتییه کو پیغه مبه ر-سلاف لی بن- دبیرت: ﴿وَهَلْ يَكُفُّ النَّاسَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ إِلَّا حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ؟﴾ یه عنی: نه ری ما تشتهک هه یه مروثان سهر و سهر بها قیته د ناگری دا نه گهر به ره ه می نه زمانئ وان نه بت!

معنا: هه ما بهس نه زمان و به ره ه می و یه، مروثی دها قیته د ناگری دا، نه زمانه مروثی ب سهر دئیخت ووی سهر فه راز دکهت، وئوه وی دئیخت و شهر مزار دکهت. لهو دقیت مروث ل نه زمانئ خو یی هشیار بت.

چه قلی سیه وینجلی

پاراستنا ئیمانته

خودایی مه زن د نایه ته کی دا دبیرت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا﴾ (النساء: ۵۸) هندی خودییه فهرمانئ ل هه وه دکهت کو هوین ئیمانته تان ل خودانین وان بزقرین.

و د حەدیسەکا خو دا یا بوخاری و موسلم ژ ئەبوو هورەیرە ی قەدگوهیزن، هاتییه: ﴿ثَلَاثٌ مِنْ كُنْ فِيهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ، وَإِنْ صَامَ وَصَلَى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا اتَّخَذَ خَانَ﴾ سێ تشت هەنە هەچیێ ئەو ل نک هەبن ئەو منافقه، ئەگەر خو ئەو پوژییان بگرت، و نقیژان بکەت، و بیژت: ئەز موسلمانم، ئەگەر ناخفت درەوی بکەت، و ئەگەر سۆزەک دا ب جە نهئینت، و ئەگەر ئێکی باوەرییا خو پێ ئینا و ئیمانەتەک دانا نک ئەو خیانهتی بکەت.

چەقێ سیح و شەش حەرامییا کوشتنا نهفس

خودایی مەزن د ئایەتەکی دا دیژت: ﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ﴾ (النساء: ۹۳) هەچیێ خودان باوەرەکی ژ قەستنا بکوژت، جزایی وی جەهنەمە ئەو هەر دێ تیدا مینت، و خودی غەزەب ل وی کرێه.

وبوخاری و موسلم ژ عەبدللاهی کورێ مەسعوودی قەدگوهیزن، دیژت: پیغەمبەری -سلاط لئ بن- گوێ: ﴿قَتَالَ الْمُسْلِمَ كَفَرًا سَبَابَهُ فَسُوقٌ﴾ شەری موسلمانێ کوفرە، و گۆتتا خەبەران بۆ وی فاسقییه.

چەقێ سیح و حەفتا حەرامییا زنا

خودایی مەزن د ئایەتا (۳۱ و ۳۲)یدا ژ سوورتا (النور) بەحسی خودان باوەرین میڕ وژن دکەت، و دیژت: ﴿وَيَحْضُوا أَرْوَاحَهُمْ﴾ و ﴿وَيَحْضُوا

فروجهن ﴿یہ عنی: خوان باوهر ئهون یین نامویسا خو دپارین، وخو ژ کرنا فاحیشی ددهنه پاش.

وبوخاری وموسلم ژ ئه بوو هوردهیری شه دگوهین: ﴿لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ﴾ ئهوی زنا یی دکهت، ئه وی کاری ناکهت وئو یی خودان باوهر.

چه قلی سیه وههشتی

حه رامیا دزیی و خوارنا مالی حه رام

چ مالی دزیی بت، یان یی حيله و بهرتیلان بت، خودایی مهزن دبیرت: ﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ﴾ (البقرة: ۱۸۸) مالی خو د ناچه را خو دا ب نه حقی نه خون.

ویغه مبهری -سلاف لی بن- د خوتبا حه جا خاتر خواستنی دا ل (مینایی) بو موسلمانان ئاشکهره کر کو مالی وان ل وان یی حه رامه.

چه قلی سیه ونههتی

تهقوا د خوارن و قه خوارن دا

کو مرؤف خو ژ خوارن و قه خوارن حه رام و یین (شوبه) تیدا بدهته پاش، د حه دیسه کی دا یا بوخاری وموسلم ژ نوعمانی کوری بهشیری شه گوهاستی هاتییه کو حه لال یی ئاشکهرایه و حه رام یی ئاشکهرایه، و د ناچه را وان دا

هندهک تشتین نهآشکمرآ هه نه، گهلهک کهمس نزانن، وههچیئی خو ژ وان تشستان بدهته پاش نهوی نامویسا خو و دینی خو پاراست، وههچیئی کهفته ناآ وان تشتین شو به نهو کهفته ناآ ههرامیی.

وبوخاری وموسلم ژ نهوو هورهیره ی فه دگوتزن، دبیرت: پیغه مبهه -سلاآ لی بن- دبیرت: ﴿إِنِّي لَأَنْقَلِبُ إِلَىٰ أَهْلِي فَأُجِدَ الثَّمَرَ سَاقِطَةً عَلَىٰ فِرَاشِي أَوْ فِي بَيْتِي فَأَرْفَعُهَا لَأَكُلَهَا ثُمَّ أَخْشَىٰ أَنْ تَكُونَ مِنَ الصَّدَقَةِ فَأَلْقِيهَا﴾ نهز دچمه مال وههز قهسپهکی ل مال یان ل سهر جهی خو دبیم، قیجا نهز وی رادکه مه بهر دهقی خو دا بخوم، پاشی نهز دترسم نهو ژ مالی زهکاتی بت، لهو نهز وی دهافیم.

چه قلی چلی

ل بهر خونه کرنا جلکلی حهرام

و ب کارنه ئینانا ئامانین حهرام

ژ بهر حه دیسا نه نهسی کوپی مالکی نهوا بوخاری وموسلم ژئی فه گوهیزن: ﴿مَنْ لَبَسَ الْحَرِيرَ فِي الدُّنْيَا فَلَنْ يَلْبَسَهُ فِي الْآخِرَةِ﴾ ههچیئی کراسی ئاقرمیشی ل دنیا یی بکه ته بهر خو، ل ئاخره تی نهو وی ناکه ته بهر خو.

وحه دیسا حوزیفه ی: ﴿لَا تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ وَلَا الدِّيْبَاجَ، وَلَا تَشْرَبُوا فِي آيَةِ الدَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَلَا تَأْكُلُوا فِي صَحَافِهَا فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَهِيَ لَكُمْ فِي الْآخِرَةِ﴾ جلکلی ئاقرمیش و دیباجی نه که نه بهر خو، و ئاقی ب ئامانی زیر و زبقی قه نه خون، و خورانی تی دا نه خون، چونکی نهو بو وانه ل دنیا یی و بو هه وه نه ل ئاخره تی.

چه قلا چل وئیکلا خودویرکنا ژ موژیلیین حه رام

بین کو دژی شریعه تی بن، خودی دبیرت: ﴿قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهِو وَمَنْ
التَّجَارَةِ﴾ ئەی موحه ممه د، تو بیژه: ئەو تشتی ل نک خودی هەی ژ خیری چیتره
ژ موژیلاهی و بازرگانیی.. ئەشه هنگی بوو ده می موژیلاهی و بازرگانی بووینه
ئاستهنگ د ناچه را وان و کرنا نقیژا ئەینیی دا.

چه قلا چل و دویدا ئابورلا د خه رجکرنا دا

ژ بهر گوتنا خودی: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا انْفَقَوْا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ
قَوَامًا﴾ (الفرقان: ۶۷) ئەوین ده می مالی خه رج دکه ن، ئیسرافی ناکه ن،
وقه لسییی ژی ناکه ن، و د ناچه را وئ چهن دی دا د ناچه جینه.
و موسلم ژ موغیره یی کورئ شو عبه یی قه دگو هیزت، دبیرت: پیغه مبه ری -
سلاف لی بن- ئەم ژ سی تشتان داینه پاش: به لاکرنا گوتگوتکان، وزه عیکرنا
مالی، و پسپارکرنا زیده.

چہق چل و سیی

ہیلانا دلرہشا و حہسوییدی

وئاشکھرایہ کو حہسویدی ئیکہمبن گونہہ بوو بی ئہمرییا خودی پی
ہاتیہ کرن، دہمی ئبلیسی حہسویدی ب ئادہمی بری، و ژ خو نہگرتی بو وی
بچتہ سوجدی، قیجا خودی لمعنہت لی کرن.

وخودای مہزن د ئایہتہکی دا نیشا مہ دایہ کو ئہم خو ب وی ہپاریزین
ژ خرابییا وی کہسی حہسوییدی ب خہلکی دہت، دہمی دبیرت: ﴿مَنْ شَرَّ
حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾ (الفلق: ۵) وئہفہ ہندی دگہہنت کو خرابییا مروقی حہسوید
گہلہکہ.

و د حہدیسا ئنہسی دا ئہوا موسلم ژئ فہدگوہیزت، ہاتیہ پیغہمبہر
-سلاٹ لی بن- دبیرت: ﴿وَلَا تَحَاسَدُوا﴾ ہوین حہسوییدی ب ئیک و دو
نہہن.

چہق چل و چاری

حہرامییا بہحسکرنا ژ نامویسا خہلک

خودای مہزن د ئایہتہکی دا دبیرت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ
الْمُؤْمِنَاتِ لَعُنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ (النور: ۲۳) ہندی ئہون یین تاوانا زنایی ژ

بی بهختی ب دویث وان ژنن بې گونده وخودان باوهر قهندن، نهوان ل دنیا یی وئاخره تی له عنه تی هاتینه کرن.

و د گه له ک ه دیستین دورست ژ ی دا هاتییه کو موسلمان برایی موسلمانیه، خوینا وی ومالی وی ونامویسا وی ل سهر یی دی هه رامه.

چه قل چل وینج

ئخلاص وخودویرکنا ژ ریمه تی

خودایی مه زن دبیرت: ﴿وَمَا أَمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾ (البینه: ۵) یه عنی: فه رمان ب تشته کی ل وان نه هاتبو کرن ژبلی هندئ کو نهو ب ئخلاص په رستنی بو خودی بکن. وئایهت د قی دهر باره یی گه له کن.

وموسلم ژ نه بوو هورهیره ی قه دگو هیزت، کو پیغه مبه ر -سلاف لی بن- دبیرت: ﴿قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: اَنَا اغْنَى الشُّرَكَاءَ عَنِ الشَّرْكِ، فَمَنْ عَمِلَ لِي عَمَلًا اشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيْرِي، فَأَنَا مِنْهُ بَرِيءٌ، وَهُوَ لِلَّذِي اشْرَكَ﴾ یه عنی: خودی دبیرت: نه ز هه ر شریکه کی بی منه ترم ژ شریکاییی، قیجا هه چییی کاره کی بو من بکهت، وئیکی دی د گه ل من بکه ته شریک، نه ز ی به ریمه ژ وی، و نهو کار بو وییه یی وی کریهه شریک.

مه عنا: نهو کار ژ وی نائیته قه بولکرن.

چەقێ چل وشەشێ

کەیفهاتنا ب باشییێ و ب خەمکەفتنا ب خرابییێ

ژ بهر وئ هەدیسێ ئه‌بو داوود ژ عومەری قەدگوهێزت، وتیدا هاتییه:
 ﴿وَمَنْ سَرَتْهُ حَسَنَةٌ وَسَاعَتْهُ سَيِّئَةٌ فَهُوَ مُؤْمِنٌ﴾ وهه‌چییه باشییا وی که‌یفای وی
 بینت، و خرابییا وی وی ب خەم بێخت، ئه‌و خودان باوهره‌.

چەقێ چل وحه‌فتێ

تۆبه‌کرنا ژ گۆنه‌هێ

ژ بهر گۆتتا خودی: ﴿وتوبوا الى الله جميعاً أيها المؤمنون لَعَلَّكُمْ تفلحون﴾
 (النور: ۳۱) وهوین هه‌می گه‌لی خودان باوهران بۆ نک خودی تۆبه‌ بکه‌ن، دا
 هوین ئیفله‌حی ببینن.
 وموسلم ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- قەدگوهێزت، کو وی پۆژی سه‌د جارێ
 داخوازا غه‌فراندنا گۆنه‌هان بۆ خو ژ خودی دکر.

چەقێ چل وهه‌شتێ

دانا قوربانان

ژ بهر گۆتتا خودی: ﴿فصل لِرَبِّكَ وانحر﴾ (الکوثر: ۲) یه‌عنی: تو نقیژی
 بۆ خودایی خو بکه‌، وقوربانان بۆ وی پیشکیش بکه‌.

وقوربان وی چهیوانی شه دگرت یی چه جی ل مینایی شه دکوژن، همر وهسا شه
 چهیوانی مروژ ل جهژنا قوربانی شه دکوژت، همر وهسا شه عه قیق ژی یی
 ب هلهکفتهنا بوونا زاروکی دئیتته شه کوشتن.

وپیئشکیشکرنا قوربانان، ب ههمی رهنگین وان ژ سونهتا پیغه مبهریه
 -سلاخ لی بن-، ووی ب خو شه چهنده کربو، وهکی د هه دیسین دورست دا
 هاتی.

چه قلی چل ونه هلی گوهدارییا کاربدهستان

ژ بهر گوژتنا خودی: ﴿أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾
 (النساء: ۵۹) یه عنی: هوین گوهدارییا خودی وگوهدارییا پیغه مبهری ویا
 کاربدهستین خو بکهمن.

وکاربدهستین موسلمانان مهزنین وانه یین حوکی خودی ل سهر وان
 ب کاردئین، وهندهک دبیزن: شه مهزنین سهریین جهادینه، وهندهک دبیزن:
 شه زانایین دینینه.. ودبت شه یا گشتی بت.

وپیغه مبهه -سلاخ لی بن- دبیزت: ﴿مَنْ اطَاعَنِي فَقَدْ اطَاعَ اللَّهَ، وَمَنْ عَصَانِي
 فَقَدْ عَصَى اللَّهَ، وَمَنْ يَطْعِ الْأَمِيرَ فَقَدْ اطَاعَنِي، وَمَنْ يُعْصِ الْأَمِيرَ فَقَدْ عَصَانِي﴾
 یه عنی: هه چیی گوهدارییا من بکهت، شه وی گوهدارییا خودی کر، وهه چیی
 گوهدارییا من نه کهت، شه وی گوهدارییا خودی نه کر، وهه چیی گوهدارییا
 شه میری بکهت، شه وی گوهدارییا شه میری بکهت، شه وی گوهدارییا شه میری
 نه کهت، شه وی گوهدارییا من نه کر.

چھقلا پینجیلا

خودانا د گھل کوما خودان باوهران

ژ بهر گوټنا خودی: ﴿واعتصموا بحبل الله جميعاً ولا تفرقوا﴾ (آل عمران: ۵۹) یه‌عنی: هوین هه‌می خو ب ودریسئ خودی فہ بگرن، وژیکفہ نه‌بن. وموسلم ژ ئه‌بوو هوره‌یره‌ی فہ‌دگوہیژت، دبیزت: پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- دبیزت: ﴿من خرج من الطاعة وفارق الجماعة ثم مات مات ميتة جاهليّة﴾ هه‌چیئی ژ گوهدارییی دهرکه‌فت، وپشت بدهت جماعه‌تی پاشی بمرت، ئه‌و دی مرت مرنه‌کا جاهلی.

چھقلا پینجلا وئیکلا

دادییا د ناقبه‌را خه‌لکلا دا

ژ بهر گوټنا خودی: ﴿واذا حکمتن بین الناس أن تحکموا بالعدل﴾ (النساء: ۵۸) یه‌عنی: خودی فهرمان ل هه‌وه کریبه کو ئه‌گهر هه‌وه حوکم د ناقبه‌را خه‌لکی دا کر هوین حوکمی ب دادییی بکه‌ن. ودبیزت: ﴿واقسطوا ان الله يحب المقسطين﴾ (الحجرات: ۹) یه‌عنی: هوین دادییی بکه‌ن، خودی هه‌ز ژ وان دکه‌ت یین دادییی دکه‌ن.

جه قلی پینجلی ودویله

فهرمانا ب باشییه وپاشقهبرنا ژ خرابییه

ژ بهر گوتنا خودی: ﴿ وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾ (آل عمران: ۱۰۴) یه‌عنی: بلا هنده‌ک د ناف هه‌وه دا هه‌بن خلکی بو خیرئ گازی بکه‌ن، و فهرمانا ب باشییه بکه‌ن، وپاشقهبرنا ژ خرابییه بکه‌ن، وئو ئه‌ون یین ب مراد دکه‌فن.

وموسلم ژ ئه‌بوو سه‌عیدی قه‌دگوهرت، دبیرت: پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- دبیرت: ﴿ مِنْ رَأْيِ مَنْكُرٍ مُنْكَرًا فليغيره بیده، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فليسانه، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فليقلبه، وَذَلِكَ أضعف الإيمان ﴾ یه‌عنی: هه‌چییه ژ هه‌وه خرابییه‌ک دیت بلا ب ده‌ستی خو بگوهرت، وئه‌گه‌ر نه‌شیا بلا ئه‌و وی ب ئه‌زمانی خو بگوهرت، وئه‌گه‌ر نه‌شیا بلا ب دلی خو بگوهرت، وئو لاوازترین باوهرییه.

جه قلی پینجلی وسییه

هاریکاریا ل سهر باشییه

ژ بهر گوتنا خودی: ﴿ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ﴾ (المائدة: ۲) یه‌عنی: ل سهر باشی و ته‌قوایی هاری ئیک و دو بکه‌ن، و ل سهر گونه‌هی و ته‌عدایی هاری ئیک و دو نه‌که‌ن.

وبوخاری وموسلم ژ ئەنەسێ کورێ مالکی فەدگوھیزن، دبیژت: پیغەمبەر -سلاڤ لێ بن- دبیژت: ﴿انصر اخاك ظالما او مظلوما﴾ بڕایی خو ب سەریخە یی زۆردار بت، یان زۆرداری لێ ھاتبەتە کەن، زەلامەکی گۆت: ئەگەر زۆرداری لێ بیتە کەن دێ وی ب سەریخەم، بەلێ ئەگەر ئەو یی زۆردار بت چاوا وی ب سەریخەم، پیغەمبەری -سلاڤ لێ بن- گۆت: ﴿تَمْنَعُهُ مِنَ الظُّلْمِ فَذَلِكَ نَصْرُكَ﴾ ئەھێلە ئەو زۆرداریی بکەت، ئەفە تە ئەو ب سەریخەست.

چەقێ پێنجێ و چارێ

شەرم

بوخاری ژ ئەبوو مەسعودی ئەنصاری فەدگوێژت، دبیژت: پیغەمبەری -سلاڤ لێ بن- گۆت: ﴿ان مَّا اَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ الْاَوَّلَى اِذَا لَمْ تَسْتَحْ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ﴾ یەعنی: ژ تشتی گەھشتییە مروڤان (یان مروڤ گەھشتینی) ژ گۆتتا پیغەمبەری نییا ئێکی: ئەگەر تو شەرم نەکە، یا تە دقیت بکە.

وبوخاری وموسلم ژ عەبدوللاھی کورێ عومەری فەدگوھیزن، دبیژت: پیغەمبەری -سلاڤ لێ بن- گوھ ل زەلامەکی بوو شیرەت ل بڕایەکی خو کر کو شەرم نەکەت، ئینا پیغەمبەری -سلاڤ لێ بن- گۆتی: ﴿دَعِه فَاِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْاِيَابِ﴾ یەعنی: وی بەیەلە ھندی شەرمە ژ باوەرییە.

چه قائل پینجی و پینجی قهنجیا د گهل دهیابان

خودی دبیرت: ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا﴾ (الأحقاف: ۱۵) یه عنی:
مه شیرت ب قهنجیا د گهل دهیابان ل مروقی کریه.

وبوخاری وموسلم ژ عهبدللاهئ کورئ مهسعوودی قه دگوهیزن، دبیرت: من
پسیارا پیغه مبهری -سلاف لی بن- کر: ئه وچ کاره یی خودئ ژ هه مییان پتر
حه ز ئی دکت؟ وی گوئ: نقیژا ل ده می وئ بت، من گوئی: پاشی چ؟ وی
گوئ: قهنجیا د گهل دهیابان، من گوئی: پاشی چ؟ وی گوئ: جیهادا د ریکا
خودی دا.

چه قائل پینجی وشه شئ مروقایین

کو مروث د گهل مروثین خو یی باش بت، وقهنجییی د گهل وان بکهت،
بوخاری وموسلم ژ ئه نه سی کورئ مالکی قه دگوهیزن دبیرت: پینغه مبهری -سلاف
لی بن- دبیرت: ﴿مَنْ أَحْبَبَ أَنْ يَسْطَلَ لَهُ فِي رِزْقِهِ وَأَنْ يَنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ فَلْيَصِلْ
رَحْمَهُ﴾ یه عنی: هه چییی حه ز بکهت رزقی وی بهر فرهه بت، وشوینواری وی
مینت بلا یی ب مروقایینی بت.

چه قائل پینجی وچه فتی

نه خلاق باش

و ب تاییه تی کو مروث کهربا خو داکهت، وخو مه زن نه کهت، ویی نهرم
وچه لیم بت.

خودی د نایته کی دا مه دحین هندهک خودان باوهران دکهت و دبیرت:
﴿وَالْكَافِرِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ (آل عمران:
۱۳۴) یه عنی: نهوین کهربا خو دادکهن، و ل خه لکی دبوژن، وخودی ههز
ژقهنجیکاران دکت.

و ژ سالوخته تین پیغه مبهری -سلاف لی بن- وهکی صهحابی ژئی قه دگوهیزن،
وی نه خلاقه کی بلند هه بوو، و نهو نه یی فحش بوو، گوئین کریت نه دگوئن،
ودگوئ: ﴿ان من خيارکم احسنکم اخلاقا﴾ یی ژ هه وه هه میان چیتر نهو یی
نه خلاق وی باشر بت.

چه قائل پینجی وهه شتی

قهنجیا د گهل وان یین ل بن دهستی مروقی بن

وهکی عهبد وخزمه تکاران، بوخاری وموسلم ژ نه بوو زهری قه دگوهیزن،
دبیرت، پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوئ: ﴿ان اخوانکم خولکم جعلهم الله

تَحْتَ ایدیکم فَمَنْ كَانَ اخوه تَحْتَ يَدَيْهِ فليطعمه مِمَّا يَأْكُل ولیلېسه مِمَّا يلبس وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مِنَ الْعَمَلِ مَا يَغْلِبُهُمْ فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ فَأَعْيِنُوهُمْ عَلَيْهِ ﴿٤٣﴾ نهُو عهبد و خزمه تکارین ل بن دهستی ههوه برابین ههوه نه خودی ئیخستینه بن دهستی ههوه، قیجا ههچیئی ژ ههوه برایی وی ل بن دهستی وی بت، بلا ژ وی خوارنی بدهتی یا نهُو دخوت، و ژ وی جلکی بکته بهر یی نهُو ل بهر خو دکته، وباری نهُو نهشیئی ل وان نهکهن، و نهگهر ههوه لی کر، هوبن هاری بکهن.

چه قالی پینجالی ونه هه

کو عهبد گوهدارییا سهییدی خو بکته

وکانی چاوا ژ باوهرییتی سهیید قهدری عهبدی خو بگرت، وهسا ژ باوهرییتی عهبد ژی گوهدارییا سهییدی خو بکته، و بی ئهمرییا وی نهکته، بوخاری و موسلم ژ عهبدللاهی کوپی عومهری قه دگوهیزن، دیژت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: ﴿إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا نَصَحَ لِسَيِّدِهِ وَاحْسَنَ عِبَادَةَ رَبِّهِ فَلَهُ أَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ﴾ نهگهر بهنی گوهدارییا سهییدی خو بکته، و ب باشی په رستنا خودایی خو بکته، خیرا وی دوجارکی دی گههتی.

چه قالی شیستی

قهدرگرتا عهیاالی

کو مافی وان بیارتیت، و قهدری وان بگتر، و وان فیری حهقییی و دینی بکته، ب تاییه تی کچان، ژ بهر گوتنا پیغه مبهری -سلاف لی بن-: ﴿مَنْ عَالَ

جاریتین حَتَّىٰ تَبْلُغَا جَاءَ یَوْمَ الْقِیَامَةِ اَنَا وَهُوَ هَكَذَا ﴿﴾ ههچیئی دو کچان ب خودان بکەت هەتا مەزن دبن، پۆژا قیامەتە دئ ئیت ئەز وئەو دەوسا.. وهەردو تەلین خۆ گەھاندنە ئیک.

چەقلا شیست وئیکلا

قیانا دیندار و خودان باوەرا

ژ بەر وئ حەدیسە یا موسلم ژ ئەبوو هورەیرە قەدگوهیزت، دیبژت: پیغمەبەری -سلاڤ لی بن- گۆت: ﴿ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّىٰ تَأْمِنُوا، وَلَا تَأْمِنُوا حَتَّىٰ تَحَابُّوا، أَوَلَا أَدْلِكُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفَشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ ﴾ یەعنی: ئەز ب وی کەمە یئ نەفسا من د دەستان دا هوین ناچنە بەحەشی هەتا هوین باوەرییی نەئین، وهوین باوەرییی نائین هەتا هوین هەز ژ ئیک و دو نەکن، وما ئەز شتەکی بۆ هەو نەبیژم ئەگەر هوین بکەن هوین دئ هەز ژ ئیک و دو کەن؟ سلاڤ د ناڤهرا خۆ دا بەلاڤ بکەن.

چەقلا شیست ودویلا

بەرسڤدانا سلاڤلا

ژ بەر گۆتتا خودایی مەزن: ﴿ وَإِذَا حَيَّيْتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا ﴾ (النساء: ٨٦) یەعنی: ئەگەر سلاڤ ل هەو هاتەکر هوین بەرسڤا وئ بەدن وەکی وئ یان ب ڕەنگەکی باشتەر.

و ژ بهر وي هديسي يا نه بو سه عيدي خوري فه دگوهيزت، کو پيغه مبهري -سلاف لي بن- به حسي مافين ريكي کر وئاشکهره کر کو ئيک ژ وان بهر سقدانا سلاقييه.. وئو هديسا بهري نوکه زي مه فه گيراي هندي دگه هينت کو سلاف ثياني د ناڅبهرا موسلمانان دا به لاف دکته.

چه قل شيسټ وسيي

سهره دانا نساخان

ژ بهر وي هديسي يا بوخاري وموسلم ژ بهر رائي کورې عازبي فه دگوهيزن، د بيژت: پيغه مبهري -سلاف لي بن- فرمان ب هفت تشتان ل مه کر.. ويک ژ وان تشتان سهره دانا نساخانه.

وموسلم ژ ثوباني فه دگوهيزت، کو پيغه مبهري -سلاف لي بن- گوتهيه: ﴿عَائِدَ الْمَرِيضِ فِي خُرْفَةِ الْجَنَّةِ حَتَّى يَرْجِعَ﴾ يه عني: ئه وي سهره دانا نساخي دکته، ئه و ل سهر ريکه کا به حه شتييه هه تا د ژفرتفه.

چه قل شيسټ وچار

کرنا نقيژ ل سهر مريين موسلمانان

بوخاري وموسلم ژ نه بو هوره يره ي فه دگوهيزن، کو پيغه مبهري -سلاف لي بن- د گوته کا خو دا مافي موسلماني ل سهر موسلماني ئاشکهره دکته وديژت: ئه و پينجن.. ويک ژ وان دويکه فتنا جه نازيه انه.

وموسلم ژ ٿهوبانی ڦه دگوهیژت، دیبژت: پیغهمبر -سلاف لی بن- دیبژت:
 ﴿مَنْ صَلَّى عَلَى جَنَازَةٍ فَلَهُ قِيرَاطٌ وَمَنْ شَهِدَ دَفْنَهَا فَلَهُ قِيرَاطَانِ الْقِيرَاطُ مِثْلُ أُحُدٍ﴾
 یه عنی: ههچیئ نفیژئی ل سهر جهنازهیه کی بکمت، هندی قیراته کی خیر بو وی
 هه نه، وههچیئ د گهل بمینت هتا ٿهو دئیته ڦه شارتن دو قیرات بو وی هه نه،
 وههر قیراته ک هندی چیاپی ئو خودییه.

چه قلی شیست وینجی بهر سفدانا ولی یی دینژت

موسلم ژ ٿه بوو موسایئ ٿه شعهری ڦه دگوهیژت، دیبژت: من گوھ ل
 پیغهمبری -سلاف لی بن- بوو دگوت: ﴿اِذَا عَطَسَ احَدُكُمْ فَحَمْدُ اللَّهِ فَمَنْ شَمْتُوهُ
 وَاِذَا لَمْ يَحْمَدِ اللَّهُ فَلَا تَشْمَتُوهُ﴾ یه عنی: ٿه گهر ئیک بینژی و همدا خودی کر هوین
 بهر سفا وی بدن، وٿه گهر همدا خودی نه کر هوین بهر سفا وی نه بدن.

چه قلی شیست وشه شی نه قیانا کافر و فاسقان

خودی دیبژت: ﴿لَا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ اَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (آل
 عمران: ۲۸) یه عنی: بلا خودان باوهر کافران بو خو نه که نه دوست و سهرکار
 و خودان باوهران بهیلن.. و ل جهه کنی دیبژت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا
 عَدُوِي وَعَدُوَكُمْ اَوْلِيَاءَ تَلْقَوْنَ اَلِيَهُمْ بِالْمُودَةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ﴾

(الممتحنة: ۱) یه‌عنی: ئەه‌ی ئه‌وین باوهری ئینای، هوبن دوژمنین من و دوژمنین خو بۆ خو نه‌که‌نه دوست و سه‌رکار قیانا خو بده‌نی، و وان کوفر ب وئ حه‌قییی کرپیه یا بۆ هه‌وه هاتی.

چه‌قل شیست وچه‌فتا

قه‌درگرتنا جیرانی

خودی دبیژت: ﴿وبالوالدين احسانا وبذي القربى واليتامى والمساكين والجار ذي القربى والجار الجنب والصاحب بالجنب﴾ (النساء: ۳۶) یه‌عنی: خودی فه‌رمان ب قه‌نجیی ل هه‌وه کرپیه د گهل ده‌یاب و مروژتین نیزیك، وئیتیم وهه‌ژار وجیرانی مروژتی هه‌وه بت، وجیرانی ب ره‌خ هه‌وه‌قه بت، وهه‌قالی ب ره‌خ هه‌وه‌قه بت.

بوخاری و موسلم ژ عائیشایی قه‌دگوه‌یزن دبیژت: من گوهل پتغه‌مبه‌ری بوو -سلاف لی بن- گوٓت: ﴿مَا زَالَ جَبْرِيلُ يُوصِنِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ اَنَّهُ سَيُورَثُهُ﴾ یه‌عنی: جبریل ما شیره‌ت ب جیرانی ل من کر هه‌تا من هزر کری کو ئەو دی میراتگریا وی که‌ت.

چه‌قل شیست وهه‌شتا

قه‌درگرتنا میثانی

ژ به‌ر هه‌دیسای بوخاری و موسلم ژ ئەبه‌وو شوهری‌حی قه‌دگوه‌یزن، دبیژت: پتغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- گوٓت: ﴿مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ

صَیْفَه ﴿یہ معنی: ھمچیی باوہری ب خودی وړوژا دویمایی ھبب بلا ټھو قہدری میثانی خو بگرت.

چھق شیسټ ونهہ

ستارہ کرنا گونہکارن

ژ بہر ھمدیس بوخاری وموسلم ژ عبداللہی کورئ عومہری ټھدگوہیزن، دبیزت: پیغمبہر -سلاف لی بن- دبیزت: ﴿وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ یہ معنی: ھمچیی موسلمانہکی ستارہ بکت خودی ژی وړوژا قیامہتی دی وی ستارہ کت.

چھق ھفتیی

طہرا ل سہر نہخویشی

وخودویر کرنا ژ ھرامی

خودی دبیزت: ﴿وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَأَنْهَا لِكَبِيرَةٍ أَلَا عَلَى الْخَاشِعِينَ﴾ (البقرة: ۴۵) یہ معنی: ھوین داخوآزا ھاریکارییی ژ خودی بکن ب ریکا صہبری ونقیژئی، وټھو کارہکی مزنہ ل سہر وان نہبت یی ژ خودی دترسن.

و ژ بہر ھمدیس بوخاری وموسلم ژ ټھوو سہعیدی خودی ټھدگوہیزن، دبیزت: پیغمبہر -سلاف لی بن- دبیزت: ﴿وَمَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أذى مِنْ مَرَضٍ

فَمَا سِوَاهُ إِلَّا حَطَّ اللَّهُ بِهِ مِنْ سَيِّئَاتِهِ كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقَهَا ﴿﴾ یه‌عنی: نه‌خوشییه‌ک
یان موصیبه‌ته‌کا دی ناگه‌هته موسلمانه‌کی ئەگەر خودی گون‌هه‌ین وی وه‌سا ژئ
نه‌وه‌رنت وه‌کی دار به‌لگین خو‌ دوربنت.
ئه‌فه ئەگەر وی صه‌بر ل سه‌ر وی نه‌خوشییه‌ کی‌شا.

چه‌قل حه‌فتی وئی‌ک

زوه‌دا د دنیا‌دا

موسلم ژ ئە‌بوو سه‌عیدی فه‌دگو‌ه‌یزت، دب‌یزت: پ‌یغه‌مبه‌ری -سلاف لی
بن- گو‌ت: ﴿﴾ ان الدُّنْيَا حُلُوهٌ خُضْرَةٌ، وَاِنَّ اللَّهَ مُسْتَخْلَفُكُمْ فِيهَا فَنَظِرٌ كَيْفَ تَعْمَلُونَ،
فَاتَّقُوا الدُّنْيَا وَاتَّقُوا النَّسَاءَ، فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةٍ إِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ ﴿﴾ یه‌عنی: هندی
دنیا‌یه یا شرین و‌که‌سکه، و‌خودی هو‌ین ب ج‌یگری لی دانا‌ینه و‌دی به‌ری خو
ده‌تی کان‌ی هو‌ین دی چ کاری که‌ن، ق‌یجا هو‌ین خو ژ دنیا‌یی بیاری‌زن، و‌خو ژ
ژن‌کان بیاری‌زن، چون‌کی ئ‌یکه‌مین فت‌نا ئ‌سرائیلیان ژ ژن‌کان بو‌.

چه‌قل حه‌فتی و‌دوی

غیره‌تا بو‌ خود‌ا بت

بو‌خاری ژ ئە‌بوو ه‌وره‌یره‌ی فه‌دگو‌ه‌یزت، دب‌یزت: پ‌یغه‌مبه‌ر -سلاف لی
بن- دب‌یزت: ﴿﴾ ان الله عز وجل يغار، وان المؤمن يغار، وغيره الله ان يأتي المؤمن ما

حرم الله عز وجل عَلَيْهِ يهعنی: ہندی خودایی مہزنہ غیرہتی دکھت، و خودان باوہر غیرہتی دکھت (یہ ب غیرہتہ)، وغیرہتا خودی ئہوہ خودان باوہر وی تشتی بکھت یی خودی ل سہر حہرام کری.

وئاشکہرایہ کو غیرہتا خودان باوہری ژی بو خودیہ، یهعنی: ژ بہر ہندیہ دەمی ئہو دینت پی ل ئہمری خودی دئیتہدان.

ژ ئہبو سہعیدی خودری ژی دئیتہ فہگواستن، دبیرت: پیغہمبہر -سلاف لی بن- دبیرت: ﴿الْغِیْرَةِ مِنَ الْاِیْمَانِ﴾ یهعنی: غیرہت ژ باوہرییہ.

چہقل چہفتی و سیی

پشتدانا لہغوی

خودی دبیرت: ﴿قَدْ اَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِیْنَ هُمْ فِیْ صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ وَالَّذِیْنَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ﴾ (المؤمنون: ۳) یهعنی: ب راستی ئہو خودان باوہر ب ئیفلحہ کھفتن یین د نغیرتین خو دا ب ترس، وئہوین پشت ددہنہ لہغوی.

ولہغو، ئہو گوتنا پویج وپہلاچہیہ یا چو خیبر تیدا نہبت، وچو فایده ژی ژی نہگہتہ خودانی.

ویغہمبہر -سلاف لی بن- د گوتنہکا خو دا دبیرت: ﴿مَنْ حَسَنَ اسْلَامَ الْمَرْءِ تَرَكَ مَا لَا يَعْنِيهِ﴾ ژ باشییا موسلمانہتییا مروقی ئہوہ ئہو وی تشتی بہیلت یی مایی وی تی نہچت.

چه قیله حهفتی و چاری

مهردینی

خودی دبیرت: ﴿وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ﴾ (آل عمران: ۱۳۳-۱۳۴) یه‌عنی: هوین له‌زی بۆ غه‌فراندنی ژ خودایی خو بکهن، وبۆ به‌حه‌شته‌کا فره‌هییا وی هندی عهد و عه‌سمانانه بۆ ته‌قواداران هاتییه به‌ره‌ه‌فکرن، ئه‌وین ل به‌رتنه‌نگی و به‌رفره‌هییی مالی خه‌رج دکهن.

چه قیله حهفتی و بینجی

دلۆفانی ب بچوکی و قه‌درگرتا مه‌زن

موسلم ژ جه‌ری قه‌دگوه‌یزت، دبیرت: پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- دبیرت: ﴿مَنْ لَا يَرْحَمِ النَّاسُ لَا يَرْحَمَهُ اللَّهُ تَعَالَى﴾ یه‌عنی: هه‌چییی دلۆفانییی ب مروّفان نه‌به‌ت، خودایی مه‌زن ژی دلۆفانییی پی نه‌به‌ت.

و موسلم ژ عه‌بدللاه‌ی کوپی عه‌مری قه‌دگوه‌یزت، دبیرت: پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- گو‌ت: ﴿مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَلَمْ يَعْرِفْ حَقَّ كَبِيرِنَا فَلَيْسَ مِنَّا﴾ یه‌عنی: ئه‌وی دلۆفانییی ب بچوکی مه‌ نه‌به‌ت، و حه‌قی مه‌زنی مه‌ نه‌زانت، ئه‌و نه‌ ژ مه‌یه.

چھقائِ حەفتائِ وشەشائِ

پیکئینانا لیککەفتیان

خودئ دبیژت: ﴿انما الْمُؤْمِنُونَ اخوة فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ﴾ (الحجرات: ۱۰) یه‌عنئ: ههما خودان باوهر برائین ئیکن فئجها هوبن برائین خو پیک بینن. و د هەدیسین دورست دا هاتییه کو پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ده‌ستوبری ب دره‌وئ ژئ دایه ئه‌گهر ئارمانج ژئ ئه‌و بت مرۆڤ دو لیککەفتیان پیک بینت.

چھقائِ حەفتائِ و حەفتائِ

کو مروڤائِ ئه‌و بو خەلکائِ بڤیت

یا بو خو دڤیت

بوخاری ژ ئه‌نەسی ڤه‌دگوهیژت، دبیژت: پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی بن- دبیژت: ﴿لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يَحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يَحِبُّ لِنَفْسِهِ﴾ یه‌عنئ: باوهرییا ئیک ژ هه‌وه تمام نابت هه‌تا وی ئه‌و بو برایی خو بڤیت یا وی بو خو دڤیت. و ههر دکه‌فته د بن قئ خالی دا کو مرۆڤ نه‌خۆشییی ژ پکا خەلکی ڤاکه‌ت، وه‌کی د وی هەدیسی دا هاتی یا بوخاری وموسلم ژ ئه‌بوو هوره‌یره‌ی ڤه‌دگوهیژن، دبیژت: پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی بن- دبیژت: ﴿الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَسِتُّونَ -

أَوْ بَضِعَ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً - أَعْلَاهَا قَوْلَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَذْنَاهَا إِمَامَةُ الْأَذَى عَنِ
الطَّرِيقِ ﴿﴾ یه‌عنی: باوهری شیست و تشتهک یان هفتی و تشتهک چه‌قن، چه‌قی
ژ هه‌مییان بلندتر گوتنا (لا إله إلا الله)ه، و چه‌قی نزمتر لادانا نه‌خوشیییه
ژ پیکتی.

هیثییا مه ژ خودایی مه‌زن ئه‌وه ئه‌و باوهرییا تمام ب رزقی مه بکه‌ت.

وحه‌مد وشوکر بو وی خودایی بن یی ته‌وفیقا مه بو فی کاری دای.

زنجىرا ۋە شائىن پەرتووكخانەيا نوورسى
ژ پەرتووكىن سەيدا تەحسىن ئىبراھىم دۇسكى

۱- شۇقەكرنا عەقىدا طەحاۋى.

۲- كورتىيا چەق وتايىن باۋەرىيى.